

בעזהש"ת

**שיעור בספח"ק
תורת המגיד
לאיכה**

מפי הגה"ח
רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

יו"ל ערש"ק פר' דברים

**פסוקים באיכה במשמעותם הפנימית בחיי האדם
ובמיוחד בהאי שתא**

תוכן הענינים

ב'אין' אין שבירה.....	יא
בפני המלך כל השדים ומידותיהם בטלים.....	יב
על ידי הביטול לה' מבטלים את הניסיונות שהביאו לחורבן בתי המקדש.....	יב
'אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו' - רק ה' יכול לבנות את בית המקדש.....	יג
בניינו הרוחני של כל אחד הוא על ידי הידיעה שהכל מאת ה'.....	יג
'נשוא לבבנו אל כפים' - המשכת שפע המצוות תלויה במטרת עשייתם.....	יד
ראוי לעשות המצוות רק בשביל שיהיה תענוג לה'.....	יד
משל תענוג המלך מציפור המדברת.....	טז
אפשרות התגלות אורו יתברך אפילו בעולמות העליונים היא רק מחסדו יתברך.....	טז
מדרגת יראה גדולה שהאדם אינו זוכר כלל מעצמו, ואינו יודע כלל האם הוא מבין או לא.....	יז
כששכינתא בגלותא ניתן יותר להתקרב אליה.....	יח
למה ירדה הנשמה לגוף.....	יח
"תיקון תשעה באב" - מה שיוכל אדם לתקן בט' באב אינו יכול לתקן בשמחת תורה.....	יט
"ציפור המדברת" בבחינת הזמן.....	יט

שיעור בתורת המגיד איכה

‘זהבית בהיבנותו’

הביטול לה’ תיקון חורבן הבית ובניית בית המקדש

שיתגבר על אותם הניסיונות, שעל ידי זה הוא לוקח את אותו חלק ומתקן אותו, ולאט לאט הוא מדביק את חלקי הכלי לכלי שלם, ונבנית אצלו אהבה הנכונה והראויה, אהבת ה’.

ובספירת החכמה לא היה כלל שבירה, ככתוב (איז ד כב) ‘ימותו ולא בחכמה’, וטעם הדבר מבואר בספרי חסידות, שחכמה היא כח מה, כח של ביטול לרבש”ע, כח בלתי מושג המבוטל לבוורא, ובזה אין שבירה. זאת בשונה מספירת הבינה, שעניינה בנפש האדם היא להבין דבר מתוך דבר, שבזה כבר מתחיל בדקות הרגשת יישות, ולכן נאמר על בינה שמינה דינין מתעריין, כי בספירת הבינה מתחיל להיות איזשהו יישות, ולמרות שזה ברוחניות ובקדושה, אבל מכך משתלשל לבסוף עד לשבירה. וזהו הטעם שהחכמה נקראת אין והבינה יש, ‘והחכמה מאין תמצא’ (שם כח יג), שכאשר החכמה דבוקה בכח היא בבחינת אין, לא ביטול של עצבות ושפלות וכדומה, אלא שאין שום כח עצמי והכל מאת ה’, וכאשר האדם חי כך אין לו שבירה.

וזהו דברי המגיד ש’כדבר ‘אין’ לא שייך שבירה, נמצא אם האדם מחזיק את עצמו לאין, מחזיק דביקות בהקב”ה’.

אמרת המגיד המובאת בעבודת ישראל (מסעי ואצות), על הכתוב ‘כל רודפיה השיגוה בין המצרים’ (איכה א, ג) שמי שרודף אחר הקדושה משיג אותה בין המצרים יותר ויותר, ובכדי להבין את טעם ועומק הדבר, נלמד מקודם ב’ אמרות אחרות של המגיד על פסוקים נוספים באיכה, ולאחר מכן נבאר בס”ד העומק באמרה זו.

ב’אין’ אין שבירה

‘מבעו בארץ שעריה’ (איכה ג ט). כי בדבר ‘אין’ לא שייך שבירה, נמצא אם האדם מחזיק את עצמו לאין, מחזיק דביקות בהקב”ה. כל התוצאות הקשות שבעולם תחילתם בהתמודדויות והניסיונות האישיים של כל אחד ואחד, וכל זה תחילתו מעולם השבירה, שבו כל מדה היתה לבדה בקיצוניות, מדת החסד אמרה ‘אנא אמלוך’ בלי שום מדה אחרת, וגם מדת הגבורה אמרה כך, וכן שאר המדות, וכתולדה מכך כל המידות נפלו ונשברו. וכאשר בא לאדם ניסיון במידת החסד, אהבה לא טובה, או במידת הגבורה, כעס, וכיצא בזה, מתעורר בו אחד מחלקי השבירה הבא אליו שייקח וישתמש בו במצב של קלקול ושבירה, באופן הלא נכון, ולאדם ניתן הכח לתקן את השבירה, על ידי

ובשאינו מקושר אזי יש לו תאוות. וכמבואר בפרי הארץ (סופטים) שלולא הכח ממעל שהצדיק דבוק בו, 'הרי הוא [הצדיק] ככל האדם בעיני הגשמיים פעם במדות פעם בחרן פעם ברחוב כחץ יעוף יומם, מחשבות כאלו לאלפים לכל צדיק וצדיק' עכ"ל, וכן מבואר בשפת אמת (וא"ל מל"ב) שלולא עזר ה' האדם מוכן מצד עצמו לכל חטא ועון. והדרך היחידה להתמודד עם השבירה והניסיונות זהו רק על ידי הביטול התמידי לה'. ואין האדם מגיע למדרגה זו בבת אחת, אבל צריך להתקדם בעבודת הביטול עוד צעדים ועוד צעדים, וכפי מה שהאדם מתקדם יותר בביטולו לה' ובתחושתו שהכל כח ה' ואין לו שום כח עצמי, באותה מידה הוא רחוק יותר מהתאוות.

כאן אינו מבואר איך מתבאר הכתוב 'טבעו בארץ שעריה' על פי זה, אולם דברי תורת המגיד עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ובמקום אחר (ספרי מוט ד"ס מנ"ל) כ', וז"ל: וזהו 'טבעו בארץ', רצונו לומר, שמחזיק את עצמו ל'ארץ' - ל'אין' בעיניו, אזי טבעו 'שעריה', רצונו לומר המדות, שערים הם המידות, ובשאינו לו שום מדה, שהשערים טבעו, אז אין שייך אצלו שום שכירה.

על ידי הביטול לה' מבטלים את הניסיונות שהביאו לחורבן בתי המקדש

ויתכן שאין זו רק אמרה המלוכשת על פסוק הכתוב במגילת איכה, אלא שאכן יש

בפני המלך כל השרים ומידותיהם בטלים

במשל, המלך עמד בבית אדם אחד (סר גדול) אשר במלוכה שלו, וגם שר [גדול] אחד עמד אצל הפתח כעני, ובעל הבית לא חלק כבוד לחשר הגדול שעמד אצל הפתח כעני, והשר לא הקפיד, ואם היה בפני עצמו בבית היה בעל הבית חולק לו לשר העומד בפתח כבוד והיה בוש לפניו, אך נתבטל השר ממצייאות המדות הגדולות שלו והיראה מלפני יראתו של המלך, כשהמלך נמצא כל גדלות השר ומידותיו הגדולים בטלים.

כך בחתדבקות האדם עם המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, יתבטלו מדות שלו, ואזי לא יסחבו המידות את האדם למקומות של יישות ולגרמייהו, כי הם בטלים כאשר האדם דבק לה', שאין יראה ואהבה רק אותו יתברך, ולא יפאר רק אותו, בעת דביקות האדם בה' מידת החסד והיראה וההתפארות הינם בלתי לה' לבדו, ועל דרך זה שאר המידות.

וזהו 'למה הצדיקים דומין לפני השכינה, כנר לפני האבוקה' (פסחים טז ב). פירוש, הצדיק נקרא מי שמקושר תמיד בחקב"ה, זה שהינו במצב תמידי של אין מבלי שום עצמיות, כל כולו דבק וקשור לה', נמצא בשעומד תמיד לפניו, אינו מחשב עצמו לכולם, במשל נר לפני האבוקה שבטל בתכלית.

וכו' מדרו בהשם יתברך וסמכו על חכמתם ורצו לבנות בנין, אבל כתיב (מלכים קו ב) 'אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר', וכתיב (מלכים יא ה) 'וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם', נראה שהיה איזה בנין בהשכל וכמו שכתב בזהר הקדוש, רק באמת אי אפשר לעשות זה הבנין רק בעזר עליון, וכמ"ש בזהר הקדוש (נצח לעיל) 'והבית בהבנותו' כו' שמאליו נבנה בעזר השם יתברך, ובני ישראל היה רק הכנה במעשה להתבטל אל עזר השם יתברך משמים כנ"ל, עכ"ל.

בניינו הרוחני של כל אחד הוא על

ידי הידיעה שהכל מאת ה'

וי"ל שזהו עומק דברי חז"ל (יושלים טז) אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו, שאינו בונה אין כתיב, אלא שאין נבנה, כי אין אפשרות שבני אדם יבנו את בית המקדש, בית המקדש נבנה מאליו. ועומק העבודה בזה הוא, על בית המקדש שבימיו של כל אחד ואחד, בניינו הרוחני של כל אחד ואחד, כל עוד שהאדם חושב שהוא זה שבונה את בניינו הרוחני, על ידי שהוא לומד תורה ועל ידי שהוא מקיים מצוות, אמנם זה דבר נפלא, אבל אין זה בניין בית המקדש, אין בשר ודם יכול לבנות את בית המקדש, וכל שאין נבנה בית המקדש בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו, וכפי שביאר המגיד שכל עוד שאין האדם בבחינת אין יש לו תאוות, גם מי

לזה שייכות וקשר עמוק יותר לחורבן הבית, שהרי חורבן בית ראשון ובית שני נגרם על ידי אי עמידה בניסיונות, בכל בית מקדש לפי ניסיונותיו (ע' יומא טז), וכל הניסיונות שורשם בשבירה, אולם כאשר טבעו שעריה' על ידי שנמצאים בבחינת 'ארץ' ו'אין', שבטלים לגמרי לרבש"ע, מבלי יישות, אזי אין מקום כלל לניסיונות והתאוות ושנאת חינום שמחמתם נחרבו בתי המקדש. והרי 'אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו' (יושלים יומא פ"א ה"ב), אם כן גם עבודתנו לבנות את בית המקדש תחילתה בלחיות כל הזמן את כח מה, אין, להתבטל לרבש"ע, שמזה יבנה בית המקדש.

'אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו

בוניו בו' - רק ה' יכול לבנות את

בית המקדש

עוד יש לומר ביתר עומק, דכתיב (מלכים ב' ו) 'והבית בהיבנותו' אבן שלמה מסע נבנה', אמר רבי ברכיה, כתיב 'והבית בהיבנותו' וגו', אשר הם בונים אין כתיב, אלא 'בהיבנותו', מאליו היה נבנה, 'אבן שלמה מסע נבנה' מלמד שהיתה האבן מסעת את עצמה ועולה וניתנה על גבי הדימוס' (מנצ"ר יד ז), וכן הוא גם בזהר (מ"ב ע"ד, מ"ב רכב).

וכתב השפת אמת (נח מרמ"ב), וז"ל: כשזוכה להשגת הדעת קצת, צריך מאוד לזכור לבטל עצמו וכל הדעת שלו אל הבורא יתברך ולידע כי מאתו הכל וכו', ואנשי דור הפלגה

מביא שפע בעולם הזה, ואם עושים את המצוה בשביל עולם הבא מביא שפע בעולם הבא, השפע הנמשך על ידי המצוות תלוי בכוונת האדם בעשיית המצוות, האם שיקבל יותר שפע גשמי או רוחני, ונלמד מכך עומק חדש בענין ההכנה למצוה, שכל שהאדם מצליח לרומם את עצמו ולעשות את המצוות בעבור דבר רוחני יותר אזי באמת הוא מקבל שפע רוחני יותר.

וזוהו 'נשא לבבנו אל כפיים', כי וכפיים נקראים המצוות, שהם גורמים השפע הנתונה, כמו חיד שמושימ, כשם שהיד מובילה דבר ממקום למקום כמו כן השפע נמשך לעולם על ידי המצוות, וכפי איך שנשא את לבבנו במצוות כן נקבל. וי"ל שזהו ביאור דברי חז"ל (ברכות ט). גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים, שעבודת המצוות ומעשים טובים הנקראים 'כפיים' נעלים יותר מעצם היראת שמים.

ראוי לעשות המצוות רק בשביל שיהיה תענוג לה'

וראוי שלא לעשות את המצוות לא בשביל עולם הזה ולא בשביל עולם הבא, רק שיהיה להקב"ה תענוג. וכמו שביאר המגיד במ"א (מורת המגיד משפטים) מה הוא גן עדן עליון וגן עדן תחתון, וז"ל: הכוונה, שיש תענוגים במדריגות עליונות, כגון תורה ותפילה ומעשי המצוות, וכן יש תענוגים במדריגות התחתונות, כמו אכילה ושתיה ושאר דברים גשמיים. ומי שחכמת אלקים בקרבו ומואס

שלומד ומתפלל כל עוד הוא עסוק ביישנותו בסופו של דבר יפול הנופל ממנו לתאוות ושאר מרעין בישין עד לכאילו הוא החריבו. רק כאשר האדם מבין ומפנים שבית המקדש נבנה משמיים, והוא מבטל את עצמו בתכלית, ויודע שכל מה שעושה הכל מאת ה' היתה זאת, אזי כאשר בית המקדש שבימיו בבחינת 'נברא' מאליו מה' ולא שהוא בונה, רק אז אין הוא מחריב את המקדש ונבנה בית המקדש. וזהו סוד הכתוב (ישעיה טו ז) 'כי ביתי בית תפלה', תפלה היא ביטול מוחלט לרבש"ע, וכך נבנה בית המקדש.

ומבואר בגמרא (סנהדרין נז) שכאשר נבזראדן הרשע הצליח להחריב את בית המקדש, נתגאה וזוהו דעתו עליו, 'נפקא בת קלא ואמרה ליה: עמא קטילא קטלת, היכלא קליא קלית, קימחא טחינא טחינת', כאשר יודעים שכל החורבן נעשה באמת מאת ה', ושכל הדברים נעשים מאת ה', זה גופא "שבירת" התשעה באב ותיקון חורבן הבית, שהרי בכך נבנה הבית.

*

'נשא לבבנו אל כפיים' -
המשכת שפע המצוות תלויה
במטרת עשייתם

'נשא לבבנו אל כפיים אל קל בשמים' (איכה ג, מה), פירוש, שבשביל מה שעושים המצוה הזאת מעוררים, כפי סיבת ומטרת האדם במצווה כן הוא מעורר למעלה, אם עושים את המצוה בשביל עולם הזה

איך וויל ניט דאיינ עולם הבא כו' איך וויל מער ניט אז דיך אליין', [איני רוצה מאומה, איני רוצה את הגן עדן שלך, איני רוצה את העולם הבא שלך, איני רוצה רק אותך בעצמך], עכ"ל.

ובמובן שאי אפשר להתחיל מדרגא נפלאה זו, שפתאום ירצה האדם רק הרבש"ע בעצמו, מבלי שום דבר אחר, אם האדם מרמה את עצמו בזה שהוא רוצה רק את ה' לבדו, רגע לאחר מכן הוא רץ לחתיכת קוגעל, והוא מוצא שם תענוג יותר גדול, [והוא עוד יכול לרמות את עצמו שיש לו תענוג גדול לה' על ידי אכילת הקוגעל...]. צריך להתחיל ביראת העונש להיזהר מהעולם הזה, ולאחר מכן להתקדם עוד ועוד, עד שיגיע למטרה לעבודה צורך גבוה, ולהידבק בה' לבדו.

משל תענוג המלך מציפור המדברת

במשל הצפור המדברת לפני המלך, אף על פי שמדברת דברי שמות, יש למלך תענוג גדול יותר מכל הדברים שמדברים דברי שכל, המלך רואה שציפור מדברת תענוג ותר גדול, משל מופיע הרבה בספרי תלמידי המגיד, שיש תענוג מיוחד מבעוזה שאין בעוהב, כך השם יתברך מניח שירה של כל העולמות לאין קץ ויש לו תענוג מיוחד ונפלא מבני האדם שבעולם הזה הרבה יותר מהברואים העליונים שבעולמות העליונים, והשם יתברך וכל המלאכים חשים לשמוע את דברי האדם, את השירה העולה

באלו התענוגים המלוכשים מהגשמיות, ואינו מדבק לעצמו כי אם הטוב הגנוז והמלוכש שם, זה נקרא גן עדן תחתון, [כלומר, שמגנה את התענוגים התחתונים], וכו'. והנה אפילו במדריגות עליונות בתורה ומצוות, גם שם יש בחינות תענוגים שהאדם יכול לענג את עצמו בעשותה, ובאמת אין זה המובחר שבעבודה, כי מצוות לאו ליהנות נתנו - שהוא בעצמו יקבל תענוג, כי אם כל מגמתו והשתדלותו בעשיית המצוות [תהיה] לעשות נחת רוח ליוצרו, והכל עבור השכינה, כי העבודה צורך גבוה ולא צורך הדיוט, וכאשר נודע מספרים שכל מעשי המצוות והתורה ותפילה הכל תיקוני עולמות עליונים. ומי שהוא חסר תבונה ואין בו מדעת קונו לדעת לכוון האמת, ואדרבא שהוא מקבל תענוג לעצמו להיות הוא נאה אומר ומתפלל כראוי, ובפרט אם יש לו ח"ו איזה פניה רחמנא לצלן ומעדן את עצמו, כזה נקרא עדן עליון, כלומר שמעדן את עצמו בתענוגים שבמדריגות עליונות, אשר אלו התענוגים המה יותר רוחניים ודקות מתענוגי אכילה ושתיה, ולכן נקרא עדן עליון. ומי שהוא חכם האמיתי ומואס בתענוגים הרוחניים הנ"ל, זה נקרא גן עדן עליון, שמגנה עדן ותענוג שבמדריגות עליונות', עכ"ל.

וזתו השורש והבסיס לדברי הבעל התניא הידועים, וכפי שמביא זאת נכדו הצמח צדק בדרך מצותיך (שורש מלות המפלה פ"מ) וז"ל: 'כך היה נשמע הלשון ממורינו ורבינו נשמתו עדן בדביקותו, שהיה אומר בזה הלשון: 'איך וויל זע גאר ניסט, איך וויל ניט דאיינ גן עדן,

מעולם הזה זהו דבר חידוש כציפור המדברת. הבעל התניא (פניא ליגרת הקדש, ליגרת כו) כ' שהטעם ש'באים העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים, מה שמחדשים ומגלים תעלומות החכמה שהיו כבושים בגולה עד עתה', הוא מפני ש'העליונים אין בהם כח לברר ולהעלות מהשבירה שבקליפת נוגה, אלא התחתונים לבד', ובדברי המגיד מתבאר טעם נוסף לביאתם, שבאים יחד עם ה' לשמוע את החידוש של שירת באי עולם הזה.

ואף שיאמר האדם בלבו מה אני נבזה ושפל שאביא תענוג של חקדוש ברוך הוא בכל העולמות, אין זה נכון, ואל יאמר שמחמת שפלותו אין לחקב"ה תענוג, אלא אדרבא, הוא יתברך שוכן את דבא ושפל רוח (ע"פ ישעיה נז טו), והתענוג הוא דבר גדול, 'אז תתענג על ה' (שם נח, יד). וצריך לעשות בשביל זה המצוות, בשביל לענג את הרבש"ע כתענוג ציפור המדברת לפני המלך, וזהו 'נשא לבבנו' - פירוש מחשבותינו, 'אל כפים' - פירוש להמצוות, שהמצוות יהיו לשם 'אל קל שבשמים'.

אפשרות התגלות אורו יתברך אפילו בעולמות העליונים היא רק מחסדו יתברך

והמעם שהקב"ה נקרא בשם 'קל שבשמים', הוא, כי דוד המלך עליו השלום אמר (תהלים לג, ה) כי 'חסד ה' מלאה הארץ', והפירוש הוא, שזהו חסד גדול שיהא ה' מלא בארצות דבר גשמי כזה ויתלבש בו רוחני כזה, זהו חסד עצום שבתוך הגשמיות והארציות והנמיכות יש שייכות וחיבור לה', וככתוב בספרי חסידות (מחשבות מרן גסס הר"ר זינץ מפרשקסא) על הכתוב (שם קד כד) 'מלאה הארץ קנייניך', שבכל מקום בארץ יש שייכות וחיבור לה'.

מחשבות מרן גסס הר"ר זינץ מפרשקסא

העיד רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה (ממני סוטה מה), אמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו' (שם מט.), נמצא שככל שמתאחר הזמן מחורבן בית המקדש מרובה קללתו משל חבירו, הרדידות החיצוניות החומריות של העולם בכל יום שחולף לא היה מעולם, מתחילת הבריאה עדיין לא הייתה הגסות שיש ביום החדש, וכאשר באים באותו היום

העיד רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה (ממני סוטה מה), אמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו' (שם מט.), נמצא שככל שמתאחר הזמן מחורבן בית המקדש מרובה קללתו משל חבירו, הרדידות החיצוניות החומריות של העולם בכל יום שחולף לא היה מעולם, מתחילת הבריאה עדיין לא הייתה הגסות שיש ביום החדש, וכאשר באים באותו היום

מדרגת יראה גדולה שהאדם אינו
זוכר כלל מעצמו, ואינו יודע כלל
האם הוא מכין או לא

וזהו שכתב בפרקי היכלות מדרש בתורת
הקבלה כשהקב"ה שורה על הכסא
נופל על החיות אש חרשות, פירוש,
כשהקב"ה שורה על הדיבורים, אזי נופל על
חיותו של אדם אש חרשות, פירוש יראה
גדולה, כמו 'החרש והמסגר' (מלכים ב' כד, יד),
שהלכו עם ישראל בגלות יכניה, ופירשו
בגמרא (סנהדרין נט). שנקראו חרשים
שבשפותחין בדבר חלכה נעשו הכל
בחרשים, שאינם מבינים מה שמדברים, כך
כשהקב"ה שורה על הדיבורים נופלת עליו
יראה, ואינו יודע היכן הוא ואינו רואה
ואינו שומע, כי נתבטל כל הגשמיות, זהו
סוג יראה גבוה מאד, שהאדם כל כך בטל עד
שהינו שוכח מקיומו ומציאותו.

וזהו פירוש 'אשרי למלך שמקלסין אותו
בביתו כך' (נדרים סז), שיהא הגוף ביתו
של הקדוש ברוך הוא, דצריך להתפלל בכל
בוחו עד שיופשט מהגשמיות וישכח מעצמו,
שהאדם יעבוד את ה' עד כדי שהוא ישכח
לגמרי מעצמו, רק הכל בהש"ת, כל עשת
מחשבותיו יהא בו, ולא יהא זוכר כלל כמה
הוא מתפלל בכוונה, דאם כן הוא זוכר
בעצמו, וכל זה הוא ברגע אחת בדביקות
[נ"א כברק] ראה, דהיא באה למעלה
מהומניות. ואין מדרגה זו שייכת אלינו, אולם
טוב לדעת שקיימת כזו מדרגה, והיא מסוג
הדברים שמי שהיה בה מבין את זה ומי שלא

ומשה רבינו עליו השלום אמר (דברים ג, כד)
'אשר מי ק-ל בשמים', מ"י נקרא
השכל שאינו מושג, וזהו מ"י, דבר נעלם
ששואלים מי הוא, ופירוש 'מי ק-ל' היינו
שמדת 'מי' הוא 'ק-ל' לשון חסד. 'בשמים',
שהמדה הזאת היא בחירות גדולה מאוד,
שאפילו שמים אינם סובלים אותו, רק
מחמת חסד, הארת הרבש"ע אינה נתפסת
מצד עצמה אפילו בעליונים, כי ככל שהדבר
נעלה יותר הרי הוא מרום ונסתר, ככתוב
(מלכים י"ז יב) 'ישת חושך סתרו', ככל שהאור
גדול יותר אין כלי שיכול לתפסו, וחסד מיוחד
הוא מאת ה' שיוכלו לסבול את אורו.

וזהו פירוש 'הקדוש ברוך הוא מנענע
בראשו' (נדרים ג ב), והוא מאמר אליהו
הנביא לרבי יוסי, וז"ל: 'בשעה שישראל
נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין
יהא שמה הגדול מבורך, הקדוש ברוך הוא
מנענע ראשו, ואומר אשרי המלך שמקלסין
אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו,
ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם',
עכ"ל. וענין שהקב"ה מנענע בראשו, אף
שאינו לו גוף ואין לו דמות הגוף, הוא, במשל
אחד שמנענע את הכלי שיקבל יותר, כאשר
יש בכלי דבר מוצק, כגון קמח, כאשר
מנענעים או דופקים על הכלי נהיה יותר שטח
קיבול, וזהו המשל לנענוע ראשו של הקב"ה,
שהקב"ה בחסדו פועל שהעולמות יוכלו
לקבל את אורו יתברך למרות שאין
באפשרותם מצד עצמם לקבל זאת.

אולם עדיין צ"ב, דשכינתא בגלותא בכל השנה כולה, ומה מיוחד בימי בין המצרים שדווקא בהם ניתן להשיג את ה'.

למה ירדה הנשמה לגוף

וענין זה יובן על פי דברי המגיד מקו'ניץ על המשנה 'מאין באת ולאן אתה הולך' (עמוד ישראל מצות פ"ג מ"א), וז"ל: **וצריך אתה לדעת בעין שכלך, שהנשמה באה מתחת כסא הכבוד ממקום שנקרא 'אין', וזהו 'מאין באת', 'ולאן אתה הולך', שהנשמה מורכבת בגוף, וצריך לדעת למה הרכיב הקדוש ברוך הוא הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל אל הגוף הגשמי, ונתנה בעולם השפל הזה שהוא מלא תאוות וחמדות, מאחר שהנשמה באה מאין למה היא הולכת לגוף הגשמי, והתשובה היא, כדי שהנשמה תתגבר על התאוות וחמדות, כדי שיעבוד את ה', ובה יהיה יותר תענוג, כמו שכתוב בוהר הקדוש שהעולם הזה נקרא טיט היון, שבו צדיקים צומחין, ולשם השליך ניצוצין קדישין, וצריך אדם ללקט אותם ולהעלותם.**

במשל, לאחר שפיזר אבנים טובות אל האשפה ומנופת, וצוה לבנו ללקט אותם ולנקותם מן המנופת, בודאי יותר שבנו לוקט ומנקה אותם בודאי יותר מקבל שכר מהם, את השכר של האבנים הטובות שליט.

ויובל אדם להבין שבעולם הזה מחמת שפלותו, יובל אדם להשיג מעלות גדולות. הנשמה ירדה לעולם הזה השפל

קשה לבאר זאת במילים, ועל דרך טעם שאי אפשר לבאר, כמו כן מדרגה זו שבבחי' טעמים העליונים אי אפשר לבאר זאת, אין כלים להכיל זאת, אולם הכתוב הוא שישנו מושג של חיבור לה', שבו יש הרבה יותר חיבור וקשר ה', עד שהוא איננו מרגיש את עצמו בכלל, וכל מושג הזמן מתבטל.

*

כששכינתא בגלותא ניתן יותר להתקרב אליה

ועם ב' היסודות שבב' מאמרים הנ"ל ניגש בס"ד להבנת דברי המגיד על הכתוב (איכה ג' א) 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', וז"ל עבודת ישראל (מסעי): **כבר הקדים לנו אדמו"ר ז"ל הנ"ל [המגיד] רמו בפסוק 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו בין המצרים. למשל, כי כשהשר יושב בביתו או אימתו מוטלת, אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו, אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאוזין שועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת, כי בזמן הזה כי 'בצפור נודדת מקנה' וגו' (ראש משלי כ, ט), לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם, עכ"ל. והיינו שמאחר ששכינתא בגלותא לכן כל אחד יכול לגשת למלך מלכי המלכים הקב"ה.**

לתקן בט' באב שהוא בשפלות, אינו יכול לתקן בשמחת תורה", יש נקודות מסוימות שניתן להביא אותם לרבש"ע דווקא בזמן השפל, ובשמחת תורה שהוא הזמן הגדול ביותר, ייחוד שלם, אי אפשר להביאם ולקרבם לה', וכן להיפך, יש נקודות עניינים אחרים שניתן להביאם ולקרבם לה' דווקא בשמחת תורה,

בי חרוצים ימיו של אדם, ובכל יום ויום צריך אדם לעשות תיקונים שנחרץ עליו דבר יום ביומו, ומה שיוכל לתקן ביום זה לא יוכל לתקן לאחר, כי לאחר צריך לעשות תיקונים אחרים וללקוט אבנים טובות ומרגליות. וזהו שנאמר (שמות טו, ד) 'ולקטו דבר יום ביומו' דייקא. וכמאמר הוזהר הקדוש (מקו"י פיקון כג) לבושי' דלבש בצפרא לא לבש ברמשא, לבושי' דלבש ביומא דא לא לבש ביומא דא'.

"ציפור המדברת" בבחינת הזמן

וענין עבודת תשעה באב יובן באופן נפלא, ע"פ דברי המגיד הנ"ל בענין ציפור המדברת, שדווקא השירה לה' במקום השפל ביותר ובזמן השפל ביותר הוא מיוחד ביותר, ויש לה' תענוג נפלא ומיוחד מזה.

ובמ"א כתב המגיד מקודשניץ (פר' מסעי), וז"ל: **הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עם כל זה יש לחוק את עצמו ולמחר לבכו ולעבוד ה' בתורה ותפילה בשמחה, כפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות.**

בשביל להרים ניצוצות קדושות, ודייקא הנשמה שבאה מאין ביכולתה לרדת וללכת לגוף ולהעלותו, והוא ענין אחד עם הנ"ל שתענוג המלך דווקא מציפור המדברת, שהרי הנשמות בשורשם גבוהים מהמלאכים, ולא נשארו בשורשם אלא באו לעולם הזה הגשמי, כי רק בני ישראל בכח נשמתם ביכולתם לרדת לעולם השפל ושם לזמר ולשורר לה', ולהיות ציפור המדברת. וזהו סוד מה שעומק רום ועומק תחת תלויים זה בזה (שפת אמת דברים תרל"ח וכו"מ, שם משמאל שמות תרע"ו וכו"מ), שדווקא מהירידה בעולם הזה השפל באים לעומק רום לניצוצות הקדושים הגבוהים ביותר.

"תיקון תשעה באב" - מה שיוכל

אדם לתקן בט' באב אינו יכול לתקן בשמחת תורה

ובוראי כן יש ימים בשנה שהם שפלים, דחיינו בין המצרים, ימי בין המצרים הינם "סוג" אחר של ימים, הם ימי ירידה, ובהם יש ירידה והסתר גדולים יותר, ואכן בימים אלו בא לידי ביטוי ה'קללתו' של כל יום יותר משל חבריו, שהימים הולכים ויורדים בבין המצרים, קטנות שלושת השבועות, ויותר קטנות בתשעת הימים, ויותר קטנות בשבוע שחל בו תשעה באב, ויותר קטנות בערב תשעה באב, ובתשעה באב, וכפי שזה משתקף בהלכות של ימים אלו. וכן בשיבוט יש רפיון של סוף זמן בימים אלו. ובבין המצרים יוכל אדם יותר להעלות יותר ניצוצות ויותר אבנים טובות ומרגליות יוכל ללקט בהם ולהעלותם, ומה שיוכל אדם

את השבירה ואת הדברים הגורמים את החורבן, ונבנה בית המקדש.

וכתב בעבודת ישראל (אטות פ"ג משנה יד) ש'כל רודפיה' היינו כל רודף י"ק, ולפי"ז י"ל שהשיגוה היינו השיג ו"ק, שי"ק היינו עבודת המוחין חכמה ובינה הרמוזים באותיות י"ק הראשונים של שם הוי"ה, והוא עבודת הביטול והאין, ועל ידי זה משיגים את הו' ק' שהם האותיות האחרונים של שם הוי"ה, המורים על הדיבור והמעשה, שמצליחים לממש את השייכות לה' גם בתוך העולם הזה, וככל שהאדם משתוקק יותר בתוספת רצון ותשוקה לה', בחי' י"ק, הוא מצליח להתקרב לה' יותר גם בפועל, בחי' ו"ק, ואזי נעשה השם שלם, כמו לעתיד לבוא, בא ימלאה הארץ דעה את ה',

*

בשם הרב המגיד הגדול והקדוש ממזריטש נשמתו בננוי מרומים זיע"א, בפסוק 'חשיבנו ה' אלף ונשובה חרש ימינו כקדם' (איכה, כב), שפירש, כי נודע הויכוח שבין הקדוש ברוך הוא לבנסת ישראל, שהקב"ה אומר להם שובו בנים שובבים, שובו אלי ואשובה אליכם, והיינו שיהיה מקודם אתערותא דלתתא מכנסת ישראל, ואחר כך ישוב ירחמנו וכו', ובנסת ישראל אומרים שובנו אלקי ישענו וכו', פירוש, שיהיה אתערותא דלעילא מקודם להשיבם

ולחבין זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכנור ועוגב, ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעמים בקולי קולות כי בלאו הכי יש לו שמחת לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצחיל פנים. וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו יתברך, שבודאי משרתיו ברקיע מנעמים לו ומקלסים שמו, רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולבנום אל בתי נוואי ולחפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח בבוד המלך ולומר לפניו אתה מלבנו מעולם וגם עבשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך, ועלו מושיעים בחר ציון ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך בתר מלובה.

והתיקון של תשעה באב נפעל על ידי האין, דכשם שנתבאר לעיל שמחמת שהנשמה באה מאין לכן ביכולתה לרדת לגוף בעולם השפל ולהעלותו, מחמת ש'מאין באת' לכן 'לאן אתה הולך', כמו כן היא בתיקון של תשעה באב שהיא דייקא על ידי בחינת האין, וענין זה נתבאר באריכות בתורת המגיד על הכתוב 'טבעו בארץ שעריה', שדווקא על ידי הביטול והאין יכולים לתקן את השבירה וכנ"ל, וככל שבטלים לה' יותר, מתקנים יותר

כשנים קדמוניות, ודברי פי חכם חן ושפתים ישק. שגם עתה יהיה כקדם, שתשיב אותנו מחמת שנשוב לאחר מכן אליך.

באשר יש ויכוח דומה בין הבחורים לאנשי הצוות, שאחד מהם טוען שהשני צריך לבוא אליו מקודם ורק לאחר מכן הוא יבוא אליו, התשובה הרווחת היא “אל תהיה חכם תהיה צודק”, נכון שהצדק הוא שקודם השני יבוא ולא אתה, אבל מצד החכמה יש לבוא גם שלא כפי הצדק, כך הריווח יהיה גדול יותר. וזהו גם כן בקשת רחמים שאנו מבקשים מה’ בויכוח זה, שאין נוגע מה הצדק, אבל השיבנו ה’ אליך ונשובה, כי זה החכמה, וככל שנתבטל יותר ונהיה שייכים יותר לבחינת החכמה, יש מקום יותר לבקשת החכמה במקום הצדק, שכבר יהיה ‘והבית בהיבנותו’, שיבנה בית המקדש.

אליו יתברך, ולפדותם מהגלות ולקבלם מכל העמים, ואזי ישובו לה’ בלב שלם ויתקנו מעשיהם.

ולזה בא ירמיה להשיב להשי"ת תשובה נוצחת באומרו ‘השיבנו ה’ אליך’ מתחילה ואחר כך ‘ונשובה’, והגם שהאמת הוא שצריך להיות מתחילה אתערותא דלתתא, ככה היה אמור להיות, עם כל זה ‘חדש ימינו בקדם’, פירוש, כמו שהיה קודם בריאת העולם, שלא נבראה עוד שום בריה בעולם, רק שהיה אתערותא דלעילא, על שם העתיד לבוא, שהיה צופה ומביט עד סוף כל הדורות וראה הנחת רוח שיגיע אליו מעבודת ישראל גוי קדוש, מראיית הקב"ה את כלל ישראל בעתיד מזה נברא העולם בתחילתו, בן עשה גם עתה שיתגלה כבוד מלכותך עלינו מהרה ושם נעבדך ביראה